

A Taktaköz és a Hernád-vidék épületlakó denevéreinek és gyöngybagoly-állományának változása 2002-2003

Bereczky Attila Szilveszter

Bevezetés

Az elmúlt két év során, 1995-2001 közötti évhez hasonlóan az épületlakó denevérfajokat, és baglyokat mértem fel.

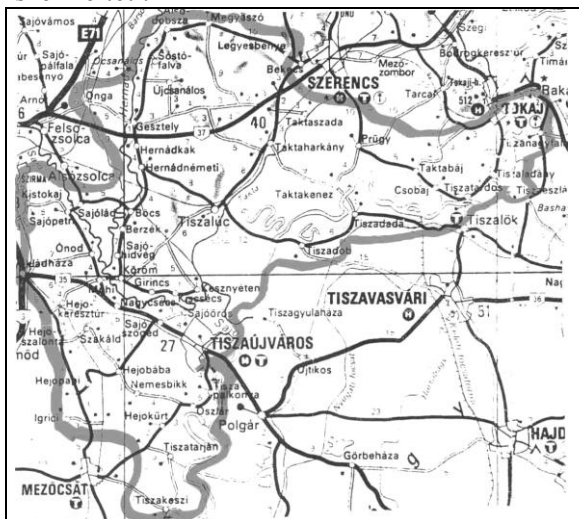
Anyag és módszer ugyanaz, templom-tornyok, padlások, parókiák átvizsgálása tavasszal, nyáron, és ősszel. Köpetgyűjtés, analízis, baglyok gyűrése, denevérek számbavétele, és a szükséges védelmi intézkedések kivitelezése történt.

Baglyok szempontjából a 2002 es év kiemelkedően jónak, 2003 as év pedig jónak mondható, denevérek terén történtek egyedszámcsökkenések.

Irodalmi adatokat áttekintve egyedülállónak mondható egy 14 tojásos fészekalj, ahol 14 fióka repült ki sikeresen, és vizsgálataim szerint nem összeköltés, hanem egy szülőpártól származó tojások voltak, kirepüléskor nagyjából egykorú fiókákkal.

Felmerült problémákat, védelmi intézkedéseket a következőkben részletezem.

A felmért települések a Taktaköz, Borsodi ártér, Sajó-hernád sík, Harangod kistájakon helyezkednek el, az alábbiakban ismertetem röviden a kistajak földrajzi jellemzőit, elhelyezkedésüket a mellékelt térkép is szemlélteti.

Taktaköz

A terület BAZ megye és Szabolcs megye területén helyezkedik el, területe 500 km². Ebből belterület 5,3%, Szántó 66,0%, kert 0,7%, szőlő 0,7%, rét, legelő 15,6%, erdő 5,6%, vízfelszín 6,0%, ártér, elhagyott terület, bánya 0,1%. Tszf-i magasság 93-173 m. A pleisztocén folyamán a Szerencs-patak, és a Zemplénből érkező kisebb patakok építette hordalékkúp-síkság. Mérsékelt meleg, és mérsékelt száraz éghajlatú. Évi középhőmérséklet 9,7-9,9 Celsiusfok. Évi csapadékösszeg sokévi átlaga 600 mm.

Borsodi ártér

Az egész kistáj területe 500 km². Belterület 4,6%, szántó 65,3%, kert 0,2%, szőlő 0,8%, rét, legelő 7,8%, erdő 4,4%, vízfelszín 16,9%, ártér, elhagyott terület, bánya 0,08%. Tszf-i magasság 88-93 m. Ártéri szintű tökéletes síkság. Mérsékelt meleg éghajlatú. Évi középhőmérséklet 9,8-9,9 Celsius fok. Évi csapadékmennyiség 570 mm.

Harangod

BAZ megye területén helyezkedik el. Területe 150 km². Belterület 2,2%, szántó 91,5%, kert 0,3%, szőlő 1,3%, rét, legelő 2,6%, erdő 1,8%, vízfelszín 0,1%, ártér, elhagyott terület, bánya 0,2%. Tszf-i magasság 100-243m. Hegylábfelszíni helyzetben lévő hordalékkúp-síkság. Száraz éghajlatú, jelentős vízhiány jellemzi. Mérsékelt meleg, évi középhőmérséklet 9,3-9,5 Celsius fok. Évi csapadékmennyiség 580-590 mm.

Sajó-Hernád sík

BAZ megye területén helyezkedik el, Területe 600 km². Hordalékkúp-síkság. Tszf-i magasság 90-161. Belterület 8,2%, szántó 76,7%, kert 1,0%, szőlő 1,7%, rét, legelő 7,2%, erdő 3,1%,

vízfelszín 1,5%, ártér, elhagyott terület, bánya 0,4%. Mérsékelt meleg, száraz éghajlatú. Évi középhőmérséklet 9,7-9,9 Celsius fok. Csapadékmennyiség évi 560-600 mm.

Problémakörök

Felújítások, renoválások:

Jelentős kolóniáknak sok helyen nem találtam jelenlétét. Volt ahol teljes felújítás, építkezés miatt tötrétek kolóniák eltűnése, nem megfelelő időszakban végzett nappali renováló tevékenységek.

Baglyok szempontjából ez nem zavaró, mivel nappal a tetőt is lebonthatják fejük fölül, éjszaka ha nincs zavarás a szülőpárok mindenképp etetni fohnak. Ilyen jellegű munkáknál inkább a figyelmetlenség, bezárás játszik szerepet, ami sokszor kínos véget jelent a bennrekedt baglyok számára.

Taktaharkányban egy pár bagoly pusztult el bezárás miatt, mert bádогоzóskor berepültek, és véletlenül bennragadtak. Ez nem szándékos volt, csak a bádогоosok figyelmetlensége miatt maradtak belül a baglyok.

Tiszakeszin ipari alpin munka miatt hiúsulhatott meg a költés. Érdeemes lenne jobban odafigyelni az ilyen jellegű munkákra, kiterjedtebb ellenőrzéseket kellene folytatni a hivatásos természetvédelem segítségével. Sok helyen sajnos nem tartják be azt a bevált szabályt, miszerint felújítás, renoválás előtt szükséges az illetékes természetvédelmi hatóság hozzájárulása, vizsgálata is. Van ahol az egyházi képviselők, van ahol a vállalkozó, de van ahol egyik sem akarja ezt a procedúrát végigjárni, és mivel „úgy sem lesz ellenőrzés” elkezdik a munkát és teljesen mindegy, hogy éppen mi található az épületben.

Legyesbényén egy pár bagoly pusztult el véletlen ablakbezárás miatt, itt sajnos figyelmetlenségből zárták be az ablakot. Mind a két szülőpár egy ablak mellett volt egymás mellett elpusztulva, keresve a kivezető utat a szabad levegőre.

Felvetődött költőláda kihelyezésének a gondolata is, de mivel a parókián nagy patkósok vannak rendszeresen, a gondolatot egyelőre szüneteltetjük. Többi helyen ismeretlen az elpusztulás körülményei.

Baglyok jelenléte

Kiemelkedően fontos nagy patkósorrú, és csonkafülű kolónia a baglyok hirtelen megjelenése miatt tűntek el. Tisztán kivehető volt a széttépett denevértetek, és köpetekből kerültek elő maradványok.

Legyesbényén szintén a baglyok miatt tűnhettek el a nagy patkósorrúak, mára már egy teljes felújítás befejeződött így a baglyoknak sincs már hely.

Galambok

Jelentős kártétel a galambok jelenléte. Sok helyen már a galambok miatt nem engednek fel, mert sokat szemetel, és nem engedik, hogy védjem a galambokat. Elég sok gondnok egyre veszi a denevéreket, baglyokat, galambokat, verebeket.

Ilyen helyeken galambmentesítéssel, kisebb takarítással kompenzálók, de van ahol visszajára sült el a dolog /Hejőkürt/. Itt galambmentesítési módszerem miatt riadt meg a harangozónéni.

Épületek kezelőinek hozzáállása

Immár 8-9 éve rendszeresen vizsgált területen kiemelkedően jó viszony, egyes esetekben baráti viszony alakult ki lelkészek, gondnokok, harangozók között.

Van néhány százalék, ahol ma sem járok sikerrel. Összegezve, a katolikus templomokba való feljutás nehezebb, a lelkészek zárkózottabbak, de ellenpéldákat is tudok említeni.

Meg kell, hogy említsem a prügnyi templomellenőrzés befejeztének történetét. 1995 óta rendszeresen jártam fel ellenőrizni, a lelkész Úrral is jó viszony alakult ki közöttünk. Ebben a templomban volt a 14 tojásos költés!

Minden rendben ment mindaddig, amíg egyszer azt jelentette ki, hogy amíg ő itt szolgálni fog senki sem fog felmenni ellenőrizni a templomba. Nehezen akart kérdésekre is válaszolni hogy miért, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságot részletezte, mi a probléma vele, amihez nekem szintén nincs közöm, csak kutatási eredményeket adom le, meg a szükséges engedélyeket kérem ki.

Szeretett volna valamikor valamit kérni a Nemzeti Parktól, de még meg sem hallgaták. Sajnos ezeknek kárát az élőlények

sínylik meg, és ezáltal egy magamfajta társadalmi aktivista lett a probléma közép-pontja. Viszonyunk azóta sem rendeződött, de megteszek minden tőlem telhetőt, hogy rendeződjön.

Összegzés

A fenti dolgokat figyelembe véve látható a felmerült problémák köre. Következő években kiemelt figyelemmel kell lenni a renoválásokra, denevérek védelmére a meg-fogyatkozott egyedszám miatt. Az épületlakó állatfajok védelmét, és felmérési tevékenységet népszerűsíteni kell az elkövetkezőkben. Előadásokat tervezek lelkészi, presbiteri konferenciákon, ahol röviden ismertetem programunk célját, jelentőségét, és bemutatom az állatokat, életüket, életmódjukat, védelmi státuszukat.

Ez nagyon fontos egy ilyen védelmi tevékenység népszerűsítéséhez, és hogy zavartalanul működhessen a kutatómunka, és elsősorban az ott élő állatfajok számára biztosítva legyen az ottélés lehetősége.

Ugyanezen templomok átvizsgálását tervezem a jövőt illetően.

Denevérfajok jelenléte a kutatott területen, 2002

Település	Épület	Faj	Egyed-szám
Alsódobsza	ref.t.	Ürülék	-
Berzék	rk-t.	Ürülék	-
Csobaj	ref.t.	Ürülék	-
Kesznyéten	ref.t.	<i>P. austriacus</i>	14
Taktaszada	ref.t.	<i>M. myotis</i>	5
Taktaharkány	ref.t.	<i>M. myotis</i>	30

Taktakenéz	ref.t.	<i>E. serotinus</i>	4
Tiszadob	ref.t.	<i>P. austriacus</i>	40

Denevérfajok jelenléte a kutatott területen, 2003

Település	Épület	Faj	Egyed-szám	Előfor-dulás
Alsódobsza	ref.t.	<i>M. myotis</i>	15	padlás
Csobaj	ref.t.	<i>P. austriacus</i>	10	padlás
Sajóhidvég	ref.t.	<i>M. myotis</i>	10	padlás
Sajólád	rk-t.	<i>E. serotinus</i>	8	padlás
Taktaharkány	ref.t.	<i>E. serotinus</i>	30	Padlás
Tiszatarján	ref.t.	<i>M. myotis</i>	15	padlás
Tiszakeszi	ref.t.	<i>M. myotis</i>	10	P+T
Tisza-szederkény	ref.t.	<i>M. myotis</i> , <i>blythi</i>	80	P+T

Mortalitások a felmért településeken

Denevértetemek előfordulása

Település	Épület	Faj	Példány
-----------	--------	-----	---------

2002

Taktakenéz	ref.t.	<i>E. serotinus</i>	1
------------	--------	---------------------	---

Köszönetnyilvánítás

Köszönet minden lelkésznek, templomkezelőnek, akik segítettek felmérési munkám gördülékenységét, a feljutás lehetőségét.

Költőláda ellátásokban, kihelyezésben segítségemre volt Boldogh Sándor.

Gyakorlati védelmi tevékenységekben feleségem, Bereczky Ágnes segített. Gyűjtött köpeteket Szentgyörgyi Péter analizálta.

A felmérés anyagi támogatásában a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 4 sz Gömör-Tornai és 34 sz Bükki helyi csoportjai segítettek.